

ARGENUS

JAARGANG 22

NUMMER 2 JUNI 1997

DE STEM VAN

VAN

SPRAKELOZE

WILDE

DIEREN

**Rotganzen op
Terschelling**

**Reeën in de
Amsterdamse
Waterleiding-
duinen**

**SKF-poster-
campagne
tegen de
vossenjacht**

**Interview met
Ivo de Wijs**

ISSN 0166-5073 Argus is het kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, Amsteldijk-Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98. Argus wordt toegestuurd aan donateurs die minstens fl. 30,- per jaar betalen via Postbanknummer 3522188 te 's-Graveland. Sympathisanten betalen minstens fl. 10,- per jaar en ontvangen jaarlijks de SKF-Nieuwsbrief. Indien u de Stichting Kritisch Faunabeheer testamentair wenst te gedenken, wordt u verzocht contact op te nemen met de penningmeester.

Redactie Roelof de Beer, Ton Ebben, Gerard Ellenbroek, Bob Hagen, Pauline de Jong en Harry Voss.

Redactieadres Gerard Ellenbroek, Ratelaar 47, 7322 GM Apeldoorn, Telefoon en telefax (055) 366 66 18

Fotoredactie studio RB Vormgevers, Postbus 258, 7200 AG Zutphen, Telefoon (0575) 51 54 62

Vormgeving studio RB Vormgevers, Zutphen

Druk Peleron, Gendt

Donateursadministratie Postbus 150, 6870 AD Renkum

Doelstelling De Stichting Kritisch Faunabeheer is een landelijke organisatie. Haar doel is een ethisch en wetenschappelijk verantwoord faunabeheer. De Stichting Kritisch Faunabeheer tracht haar doel te bereiken door het bepleiten van verbetering in de wetgeving, het propaganderen van milieuvriendelijke beheersmaatregelen, het stimuleren van onderzoek en het bekend maken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en publiek.

Bestuur I. v.d. Abeele, R. Boeve-Bant, M.C.J. Bouterse, R. Busser, G.A. Ellenbroek, A. Hertsensberg, A.P. de Jong, N. Koffeman, H.H. Niesen, H. Pluijmakers, J. Poeder, R. Stockmann, C. Verhoeven, S.H.D. Voss.

Adviseur G. Udo.

Secretariaat SKF Mw. A. P. de Jong, Amsteldijk-Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, Telefoon (020) 641 07 98, Telefax (020) 647 37 00.

Penningmeester Mw. R. Boeve-Bant, Postbus 76, 1243 ZH 's-Graveland, Telefoon (0294) 25 13 19

Regiogroep Limburg Postbus 27, 6114 ZG Susteren, Telefoon en telefax (046) 449 28 48

Knipselkrant Zes keer per jaar verschijnt de SKF-knipselkrant, een bloemlezing van de in de Nederlandse pers verschenen artikelen over jacht en faunabeheer. U kunt zich abonneren door overmaking van fl. 15,- per jaar op Postbanknummer 0116072 t.n.v. donateursadministratie SKF te Renkum, onder vermelding van 'Knipselkrant'. Voor de krant bestemde knipsels kunnen worden gestuurd naar: SKF-knipselarchief, Olieslagershors 103, 7328 NM Apeldoorn.

4 Pauline de Jong en Rita Stockmann: Rotganzen onder vuur De jarenlange strijd van SKF tegen de jacht op een beschermde trekvogel op Terschelling is voorlopig weer beslecht.

8 Niko Koffeman: De dader lag niet op 't Kerkhof Relas van de affaire rond het wel of niet bestaan van de man die model stond voor de SKF-postercampagne tegen de vossenjacht.

11 A.J. Cnoop Koopmans: Reeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen Beheersjacht gestopt: Eindelijk rust voor de reeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

15 Maartje van Putten: Franse jachtlobby staat alleen in europa Over het (niet) naleven van Europese richtlijnen inzake trekvogels door Frankrijk.

17 Niko Koffeman: Nee maar, Prins Bernhard in actie tegen de jacht Heeft de prins, die bekend staat als een verwoed jager, zijn geweer nu écht aan de wilgen gehangen?

19 Vleermuizenatlas Nieuwe uitgave: Mysterieuze, vliegende nachtdieren in de schijnwerpers gezet.

21 Catelijne Verhoeven: Eenzame jager zoekt hert om af te schieten Interview met de natuurminnende, veelzijdige cabaretier Ivo de Wijs, presentator van VARA's zondagochtendprogramma 'Vroege Vogels'.

22 Harm Niesen: naar een verantwoord faunabeheer 'Tuinieren' in de natuur: De toenemende aandacht voor de natuur dreigt uit te lopen op méér in plaats van minder ingrijpen door de mens.

23 kort nieuws

foto omslag

De Amsterdamse Waterleidingduinen (foto: Ineke van den Abeele). Zie ook pagina 11 en verder.

DE FAUNABESCHERMING
van vogelvrij naar kogelvrij

Een nieuwe naam

DE FAUNABESCHERMING

Stichting Kritisch Faunabeheer heeft een nieuwe naam: ***De Faunabescherming***.

Bij het ter perse gaan van deze editie werd bekend dat een rechterlijke uitspraak ons nauwelijks een andere keus liet.

Na 21 jaar Stichting Kritisch Faunabeheer werd deze naamswijziging noodzakelijk doordat de Amsterdamse rechtbank in hoger beroep bepaalde dat de jagersorganisatie Stichting Actief Faunabeheer niet belet kan worden die naam te voeren. Eerder had de Amsterdamse rechtbank Stichting Kritisch Faunabeheer in Kort Geding in het gelijk gesteld toen wij stelden dat het gebruik van een dergelijke verwarrende naam onrechtmatig geacht moest worden.

Al jaren is het gebruik van camoeflagenamen door jagersorganisaties ons een doorn in het oog. Dergelijke namen worden zelfs bedacht en voor het eerst gehanteerd door jachtgezinde topambtenaren van het ministerie van LNV.

Zij introduceerden de term 'WildbeheerEenheden' en nu ook die term besmet is geraakt onder invloed van publieksacties, hebben deze ambtenaren de term 'FaunabeheerEenheden' bedacht. Overal wordt zichtbaar dat namen die begrippen als 'jacht' of 'wildbeheer' in zich dragen, vervangen worden door camoeflagenamen als 'Faunabeheer'.

Om die reden stond onze stichting na de rechterlijke uitspraak geen andere weg open dan om het woord 'Faunabeheer' besmet te verklaren omdat het in alle gevallen samenhangt met jacht, vrijwel altijd met 'plezier' als enige werkelijke legitimatie.

En dus hebben we onze naam na langdurig beraad gewijzigd in ***De Faunabescherming***.

Een naam die geen enkel misverstand kan laten ten aanzien van onze achtergrond en doelstellingen: wij komen op voor de belangen van alle in het wild levende dieren.

Overal waar die belangen door mensen geschaad (dreigen te) worden, komen wij in actie waar dat binnen ons vermogen ligt.

Het afscheid van de naam Stichting Kritisch Faunabeheer die we 21 jaar fier gedragen hebben vervult ons met enige weemoed, maar ik ben ervan overtuigd dat we na weging van alle voor- en nadelen tot de conclusie moeten komen dat we de enig juiste stap gezet hebben om de verwarring van het publiek waar jagers en jachtgezinde ambtenaren op uit zijn, een halt toe te roepen.

In de aanloop naar de behandeling van de nieuwe Flora- en faunawet zullen we met een grote campagne duidelijk maken dat 'Faunabeheer' een besmet begrip is geworden en nog slechts als dekmantel dient om de jacht te rechtvaardigen.

Ik hoop dat u onze stichting in deze moeilijke fase alle mogelijke steun zult willen (blijven) verlenen. Wij zullen er alles aan doen om de belangen van alle in het wild levende dieren onder deze nieuwe noemer te blijven behartigen.

In de volgende editie van Argus leest u meer over de achtergronden van onze naamswijziging en over te verwachten acties.

Jeen Poeder, voorzitter

Al sinds 1982 is de Stichting

Terschelling

*Kritisch Faunabeheer in een
juridische strijd gewikkeld
over het schieten van
rotganzen op Terschelling.*

*De rotgans is volgens de
Europese Vogelrichtlijn een
kwetsbare vogelsoort. En*

*volgens de Nederlandse
Jachtwet is de jacht op de
rotgans niet geopend. Toch*

*probeert het Ministerie van
Landbouw, en tegenwoordig*

de provincie Friesland, al

vijftien jaar lang om de

bescherming van rotganzen

op Terschelling te

doorbreken door eerst

klakkeloos en later op

uiterst geraffineerde wijze

afschotvergunningen

te verlenen.

ROTGANZEN ONDER VUUR

Pauline de Jong en Rita Stockmann

De historie

In 1982 vraagt de Jagersvereniging op Terschelling een vergunning aan om op rotganzen te mogen schieten. Het Ministerie van Landbouw verleent vervolgens een vergunning om in het voorjaar van 1982 naast een aantal verjagingsmiddelen ook het geweer te gebruiken voor afschot. De Stichting Kritisch Faunabeheer vecht deze vergunning voor de Raad van State aan op grond van het feit dat er in deze vergunning in het geheel niet wordt voldaan aan de eisen die de Europese Vogelrichtlijn stelt aan een uitzondering op het beschermings-principe. Europese richtlijnen staan boven nationale wetten en de bedoeling is dat de landen die een dergelijke Richtlijn onderschrijven ook binnen een vastgesteld aantal jaren de regels en voorwaarden overnemen in hun eigen wetgeving. De Raad van State geeft ons uiteindelijk in haar uitspraak in maart 1986 gelijk. Zonder de uitspraak van de Raad van State af te wachten verleent het Ministerie

echter in 1983 een nieuwe vergunning die eveneens door SKF wordt aangevochten. Enkele maanden na de vorige uitspraak wordt ook deze vergunning vernietigd.

In 1987 stelt het Ministerie van Landbouw een Ministeriële Regeling op om te voldoen aan de eisen van de Vogelrichtlijn. Deze Regeling is van kracht zolang als de Jachtwet nog niet is aangepast. Zeker van haar zaak meent het Ministerie nu wel ongestraft een nieuwe vergunning te kunnen verlenen aan de Terschellinger Jagersvereniging. Met deze kunstgreep is weliswaar tot op zekere hoogte voldaan aan de theoretische eis tot het omzetten van de Vogelrichtlijn in nationaal recht. Maar nu blijkt er nog steeds niet inhoudelijk aan de voorwaarden te zijn voldaan. Zo is bijvoorbeeld niet aangetoond dat het gaat om 'belangrijke schade' en tevens is niet bewezen dat er geen andere bevredigende oplossingen om te verjagen mogelijk zijn. Deze nieuwe constructie wordt derhalve wederom door de Raad van

State vernietigd.

Dan lijkt er een periode van rust te zijn aangebroken voor de rotganzen op Terschelling. In 1990 wordt Nederland voor de tweede keer door het Europese Hof van Justitie veroordeeld vanwege het feit dat de Europese Vogelrichtlijn nog steeds niét naar behoren in de nationale wetgeving is verwerkt. In 1993 wordt « daartoe de Jachtwet gewijzigd. Het Ministerie is ervan overtuigd dat is voldaan aan de eisen van de Richtlijn. In een notitie van het Ministerie van Landbouw aan de hand waarvan een aanvraag zal worden beoordeeld wordt zelfs met zoveel woorden gezegd: 'na een aanpassing van de Jachtwet aan de Europese Vogelrichtlijn bestaat weer de mogelijkheid om een aanvraag van een artikel 53 Jachtwet-vergunning voor afschot van rotganzen in te dienen'. De jagersvereniging op Terschelling heeft aan deze aansporing meer dan voldoende. In april 1994 wordt weer een vergunning aangevraagd en verleend. Dit keer is getracht zorgvuldiger te werk te gaan. De jagersvereniging heeft een gedoog- en verjaagplan opgesteld, waarin de polder is verdeeld in twee zones. De ganzen wordt eerst in de ene zone gedoogd en uit de andere zone verjaagd en na verloop van enige tijd wordt deze situatie omgekeerd! Daarnaast is er een maximum van 46 ganzen genoemd dat zal worden geschoten. Ook deze vergunning wordt door SKF aangevochten ditmaal bij de Arrondissementsrechtbank (vanwege het invoeren van de Algemene Wet Bestuurs-

recht). De vergunning wordt eerst in 1994 geschorst en vervolgens in januari 1997 vernietigd. De rechter overweegt hierbij vooral dat de controle op de uitvoering niet is geregeld. Ook dit is één van de voorwaarden die de Vogelrichtlijn stelt aan uitzonderingen op het beschermingsprincipe.

Nog laat de jagersvereniging zich niet uit het veld slaan. Zij heeft de uitspraak van de rechter goed bestudeerd en dient voor de zoveelste maal een verzoek in voor een afschotvergunning voor rotganzen. Ditmaal wordt de vergunning in april 1997 door de provincie Friesland verleend. Saillant detail hierbij is dat deze vergunning door dezelfde ambtenaar is verleend als die in 1994. Sinds 1996 is de bevoegdheid om dergelijke vergunningen te verlenen namelijk aan de provincies overgedragen en om het hun gemakkelijk te maken is de betreffende ambtenaar naar de provincie meeverhuisd. Overigens blijkt in de praktijk dat de provincie Friesland veruit de meeste vergunningen ex artikel 53 van de Jachtwet verleent. Bij de vergunning van 1997 heeft de vergunningverlener 'goed' gekeken naar de laatste uitspraak van de rechter en is er een controle geregeld. Tenminste dat was de bedoeling. Het blijkt namelijk dat de jagersvereniging zelf twee personen heeft aangezocht om hun te controleren. Dit is bepaald geen bewijs van onafhankelijkheid. Wederom dient SKF een schorsingsverzoek in en de rechter is het met ons eens. Tijdens de zitting blijkt dat beide personen

Op Terschelling vinden de beschermde rotganzen pas rust als de vergunningen weer zijn ingetrokken (foto: Jacques van der Neut).

Triomfantelijke jager met 'zwaar-beschermde buit' (foto: Jan van Dieren).

al weer zijn afgehaakt en het afschot intussen dus zonder enige controle heeft plaatsgevonden. De vergunning wordt derhalve geschorst en de provincie besluit de vergunning dan maar in zijn geheel in te trekken.

De vergunning van 1997

Het is op zijn zachtst gezegd merkwaardig te moeten constateren, dat het Ministerie van LNV steeds heeft volhard in het afgeven van vergunningen op oneigenlijke gronden. Het lijkt alleszins redelijk te veronderstellen, dat het vergunningstelsel bedoeld is om de jacht op bepaalde diersoorten aan banden te leggen. In die context zou een vergunning slechts bij wijze van uitzondering en op basis van een op zijn minst terdege onderbouwde aanvraag mogen worden afgegeven. Uit het voorgaande blijkt men daar bij het Ministerie echter heel anders over denken. In plaats van terughoudendheid te betrachten bij het afgeven van een vergunning voor het afschieten van een beschermde vogelsoort doet men juist het tegenovergestelde, kennelijk met de bedoeling om te zien hoe ver men hiermee kan gaan. Het ergerlijke aan de hele zaak van de rotganzen is dat het Ministerie en nu ook de provincie Friesland gemeene zaak maken met de jagers door jarenlang processen uit te lokken en die vervolgens te laten uitprocederen door een ongesubsidieerde vrijwilligersorganisatie!

Trouwe compaan van het ministerie van LNV in deze inmiddels vijftien jaar durende rotganzen-affaire is tandarts Smit, aanvoerder van de Terschellinger jagers, die het behalve op ganzen ook op andere diersoorten gemunt blijkt te hebben. Eén van zijn snode plannen is de kattenpopulatie op het eiland *met vangkooien* te lijf te gaan. En ook zijn jagersvereniging laat zich niet onbetuigd. Al verschillende keren heeft zij vergunning aangevraagd (en gekregen!) om smienten tot twee uur na zonsondergang (dus *in het donker*) te mogen bejagen. SKF heeft deze door het Ministerie afgegeven vergunning met succes bestreden. Vervolgens hebben de Terschellinger jagers op basis van exact dezelfde redenen een nieuwe vergunning aangevraagd; ditmaal bij de provincie.

Het is onbegrijpelijk dat de provincie Friesland, ondanks de inmiddels bestaande jurisprudentie, zonder meer deze nieuwe vergunning voor het schieten van smienten verstrekte. Uiteraard wordt ook deze vergunning weer door SKF aangevochten. De jagersvereniging Terschelling blijft daarmee (helaas) in beeld.

Verjagen?

Belangrijk onderdeel van de vergunning om de vermeende rotganzen-schade op Terschelling te voorkomen is de bestrijding door middel van *verjaging*. Het is interessant om te lezen hoe de jagers omgaan met deze verplichting en hoe ze de balans tussen verjagen en bejagen naar één kant doen doorslaan. Een greep uit de *'Richtlijnen voor de rotganzen-verjaging 1997'*, die de jachtcombinatie in de Terschellingerpolder naar aanleiding van de verleende vergunning opgestelde, maakt dit duidelijk. Alhoewel de richtlijnen in de aanhef vermelden dat *'de provincie toestemming heeft gegeven om met behulp van een beperkt afschot de verjaging kracht te zetten'* wordt in het document uitgebreid ingegaan op hoeveel ganzen er wanneer geschoten mogen worden, welke soort wapens en munitie er gebruikt mogen worden, hoe de geschoten ganzen bewaard en vervoerd moeten worden en dat men op moet passen voor controles *'omdat anders de hele vergunning terstond wordt ingetrokken'*. Allemaal zaken die enkel gericht zijn op het afschieten van ganzen. In regels of adviezen voor het verjagen, dus zonder het jachtgeweer, voorzien de richtlijnen niet of nauwelijks. In tegendeel, over het gebruik van lichtkogels stellen de richtlijnen: *'Ze kosten trouwens fl. 14,- per stuk dus enige reserve in het gebruik is wel noodzakelijk'*. Voor wie nog twijfelt aan de goede bedoelingen van de jagers enkele andere citaten uit de richtlijnen *'gebruikt men de dubbelloops, schiet dan de achterste gans van de vlucht om ziek schieten te voorkomen. Al is dit waarschijnlijk geen leidende gans, hij schreeuwt wel en de schrikprikkel wordt wel degelijk geactiveerd'*. En over de lichtkogels *'gebruik ze in samenhang met uw hagelspuit (jachtgeweer) voor de benodigde herrie'*. Om aan te geven dat men zich bewust is van het feit het

Ondanks instructie worden de ganzen openlijk afgevoerd (foto: Jan van Dieren).

doodschieten van dieren niet echt een hobby is, die het daglicht kan verdragen, adviseren de richtlijnen: *'Neem ook nog een vuilniszak mee om de geschoten ganzen in te doen, zodat er niets te zien valt'* en *'Zorg ook voor een fototoestel in de auto om mensen die u dwars zitten of op de foto willen zetten zelf ook te fotograferen'*.

Kogelgeweer

Tandarts Smit blijkt ook inhoudelijk invloed te hebben gehad op de laatst afgegeven vergunning. Smit staat bekend als een gepassioneerd jachtwapen-freak en heeft bij de vergunningverlener bedongen dat de rotganzen ook met de kogelbuis beschoten moeten kunnen worden. Zonder dit wapen expliciet te noemen interpreteert men de aanduiding 'jachtwapen' die in de vergunning gebruikt wordt, als een vrijbrief om met andere munitie dan hagelatronen te mogen schieten. De jagersrichtlijn omschrijft dit onder het kopje *'Mogelijkheden'* als volgt: *'De vergunning stelt dat er gebruik mag worden gemaakt van een jachtwapen t.b.v. het afschot. De kreet "het jachtwapen" maakt het mogelijk ook de kogelbuis te hanteren'*. Tot slot de controle. In de richtlijn wordt vermeld dat de controle in handen is van de heren S. en P., die deze steekproefgewijs zullen uitoefenen. Verder stellen de richtlijnen: *'De provincie heeft ons verplicht een klein journaal bij te houden, zodat de werkelijke controle bij onszelf ligt!'*

*Rotgans op
Terschelling (foto:
Jan van Laar).*

Doorgeprik

In zijn uitspraak in de zaak rond de rotganzenvergunning gaf de president van de Amsterdamse Arrondissementsrechtbank duidelijk aan geen genoegen te nemen met een zichzelf controlerend orgaan als de Terschellinger Jachtcombinatie. Hij stak daar dan ook een stokje voor. Ondanks de pleidooien van de afgevaardigden van zowel de jagersvereniging als de vergunningverlener dat *'alles toch zo mooi geregeld was'* prikte de rechter het één-tweetje tussen de jagers en de provincie Friesland meteen door. In de uitspraak werd dit als volgt omschreven: *'De in het geding zijnde voorschriften voorzien voorshands niet in een dergelijke controle op de controle'* omdat *'geconstateerd moet immers worden dat de omvang van de bemoeienis van de politie niet wordt aangegeven of overigens is komen vast te staan'*. En over Smits' kogelbuks oordeelde de rechter al even duidelijk *'Gelet op art. 22 van de Jachtwet (...) is het gebruik van andere munitie dan hagelpatronen bij de jacht op de wildsoort, die hier aan de orde is, uitgesloten'*.

Het is verbijsterend om uiteindelijk niet anders dan tot de conclusie te kunnen komen dat het Ministerie en vervolgens de provincie Friesland blijven zoeken naar mogelijkheden om (afschot)vergunningen te kunnen afgeven voor een beschermde diersoort. Het feit dat men weet dat SKF de vergunningverlening, waar zij jaren lang processen over heeft gevoerd, scherp blijft volgen, zou toch eigenlijk voldoende reden moeten zijn om omzichtig met deze materie om te gaan?

Wij vragen ons af hoe deugdelijk de overige vergunningen zijn, waar Friesland zo ruimhartig mee strooit. Als daar goed naar wordt gekeken kon het wel eens zo zijn dat wij 365 dagen per jaar voor de rechter moeten staan!

Binnenkort zal in de Tweede Kamer de nieuwe Flora- en faunawet aan de orde komen. Eén van de voorgestelde maatregelen in deze wet is de vos een minder 'vogelvrije' status te geven. Jagend Nederland, met voorop de KNJV, is al maanden druk doende om de vos op alle mogelijke manieren in een kwaad daglicht te stellen. Om ook haar standpunt inzake de jacht op de vos aan het publiek en aan de politiek duidelijk te maken, lanceerde de Stichting Kritisch Faunabeheer in maart een postercampagne over dit onderwerp. De bedoeling van de stichting was om een discussie over het vossenvraagstuk op gang te brengen om zodoende de tendentieuze, negatieve publiciteit vanuit de jagerswereld aan de kaak te kunnen stellen.

Helaas liep het allemaal heel anders....

De PR-adviseurs die door de KNJV zijn ingeschakeld om hun lobby-budget van 3,6 miljoen gulden zo effectief mogelijk in te zetten, hebben een wel heel bijzondere strategie ontwikkeld: Creëer een rel die je tegenstander criminaliseert en die elke vorm van inhoudelijke media-aandacht voor het onderwerp jacht binnen de kortste keren doet doven. Daarmee haal je de angel uit de campagne van je opponenten, zet je publiek en politiek voor de duur van de Flora- en faunawet-discussie op het verkeerde been en bezoedel je voor langere tijd het imago van je lastigste tegenstander. Kosten dezes? Naast de advieskosten van de PR-adviseurs fl. 439.790,- schadevergoeding die de door je tegenstander te hulp geroepen rechter toekent voor een vervangende campagne, en enkele tonnen aan rectificaties. Maar goed te dragen uit het miljoenenbudget, dat je als jagersvereniging had gereserveerd om een jachtvriendelijke Flora-en faunawet te bewerkstelligen en daarmee de jachtdiscussie voor de komende tien jaar of langer winnend af te sluiten. Het eerste deel van deze inleiding hadden de jagers tevoren heel goed overwogen. Maar dat de rechtbankpresident in Zutphen (na de Recla-

me Code Commissie) op 25 april 1997 Stichting Kritisch Faunabeheer op alle punten in het gelijk zou stellen hetgeen de jagers op genoemde tonnen schade kwam te staan, dat hadden de mannen in het groen niet echt kunnen bevroeden. Ze hadden waarschijnlijk hooguit gerekend op een veroordeling na een langlopende bodemprocedure, ver na de behandeling van de Flora- en faunawet, wanneer een 'boete' van enkele tonnen de pret van de jachtvriendelijke Flora- en faunawet niet meer zou kunnen drukken. Maar dat de onder leiding van gentleman Gerard Alferink gevoerde lastercampagne de Kort Geding rechter al in het verkeerde keelgat zou schieten, daar had zelfs de meest pessimistische jager niet op gerekend.

Dorpsrel

Vrijwel alle dagbladen besteedden eind maart aandacht aan een tamelijk bizar ogend conflict. Wie de achtergrond niet kent zou snel geneigd zijn te denken aan een dorpsrel. Stichting Kritisch Faunabeheer lanceert aan de vooravond van de kamerbehandeling van de Flora- en faunawet een postercampagne die bestaat uit twee uitingen. De eerste poster toont een

Postercampagne

DE DADER LAG NIET OP 'T KERKHOF

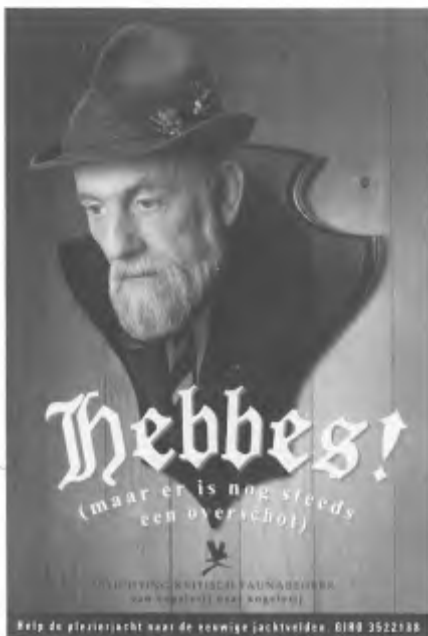
Niko Koffeman

jager met jachtgeweer onder de kop 'verzoek tot aanhouding'. De verdere tekst van de poster vertelt over het bejagen van zwangere en zogende vossen (al dan niet met lichtbakken) en het doodknuppelen van pasgeboren vossenwelpjes. Na een week verschijnt een tweede poster waarop dezelfde jager wordt geportretteerd met als kopregel 'hebbes (maar er is nog steeds een overschot)'. De afgebeelde jager blijkt als een trofee aan een eikehouten plank aan de muur beland te zijn. De campagne had overduidelijk als doel om de jagersverhalen over overpopulaties in de natuur (vooral waar het vossen betreft) ter discussie te stellen. Discussie kwam er, maar geheel anders dan bedoeld. De Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging, de Nederlandse Vereniging van Jacht-opzichters en de jagende zoon van een in september 1996 overleden jachttopzichter menen in de geportretteerde man hun vader danwel jachtmaat te herkennen en beginnen

een media-offensief om dit wrange nieuws wereldkundig te maken. Hoewel Stichting Kritisch Fauna-beheer de jagers schriftelijk laat weten dat op beide posters de zwager van de vormgever van de poster is afgebeeld, die in blakende welstand verkeert, en hen sommeert hun ongefundeerde en morbide berichtgeving te staken, verheviggen de jagers hun media-offensief. De geportretteerde is en blijft volgens de jagers dood en de actiegroep Kritisch Fauna-beheer, zoals de jagers de stichting graag denigrerend aanduiden, zal voor de Reclame Code Commissie gedaagd worden. Van een eerder door de jagers aangekondigd Kort Geding is inmiddels allang geen sprake meer, omdat daarvoor de jagers geen enkele winst te behalen is. Ook zij weten inmiddels donders goed dat hun eerste beoordeling een onjuiste geweest is en dat het model wel degelijk leeft. Dus hebben ze in samenspraak met hun PR-adviseurs en de voltallige Raad van Commissarissen van de KNJV besloten alsnog boter te braden uit de affaire door Stichting Kritisch Fauna-beheer voor de duur van de Flora- en faunawet discussie buitenspel te zetten. Want de Stichting wil een maatschappelijke discussie voeren over de vossenjacht en daar zijn jagers in het geheel niet bij gebaat. Het publiek loopt niet snel warm voor het afslachten van prachtige dieren zoals de vossen, zeker als daar geen bewezen noodzaak toe is.

Vergunningenstelsel

Minister Van Aartsen gaf in zijn voorstellen al aan dat hij de vossenjacht aan een vergunningenstelsel wil binden en het heeft de jagers genoeg lobbygeld en mankracht gekost om een kamermeerderheid van CDA, VVD en een aantal kleine christelijke partijen zover te krijgen, dat ze de vossenbeschermingsplannen van de minister willen torpederen. Daar moet Kritisch Fauna-beheer niet meer tussen komen. In 1994 was het deze lastige 'actiegroep' al gelukt om tot woede van de jagers de beloning op vossenstaarten afgeschaft te krijgen. Tot die tijd was het zo dat elke ingeleverde vossenstaart op het politiebureau een beloning van fl. 15,- opleverde. Had je als jager de 'mazzel' een hoogzwangere moedervos te schieten, dan haalde je de vijf ongeboren jongen eruit en leverde hun staartjes met die van de moeder in, zodat de totale premie op fl. 90,- kwam. Kassa! Toen lukte het Kritisch Fauna-beheer publiek en politiek te mobiliseren en dat mocht geen tweede keer gebeuren. En dus werd een moddercampagne gecreëerd.

Krokodillentranen

KNJV secretaris Gerard Alferink plengde in de media (tegen beter weten in) krokodillentranen over het leed dat de nabestaanden van een overleden Noordhollandse jacht-opzichter moesten doorstaan onder invloed van die gewetenloze activisten. Jagerswoordvoerder Lulof

meldde op persoonlijke titel in de Volkskrant van 3 april dat de eerste poster met de 'foto van de overleden jachtopzichter' na eerste sommatie van de jagers weggehaald was en vervangen door een tweede affiche met een foto van een ander maar gelijkend model. In een zee van verdichtsels telt de werkelijkheid allang niet meer. Het feit dat beide postercampagnes bij verschillende media-exploitanten zijn geboekt voor elk een periode van een week waardoor vervanging niet eens mogelijk zou zijn geweest, het feit dat beide posters hun geboekte periode hebben uitgehangen, het feit dat Kritisch Fauna-beheer met foto's kan staven hoe springlevend het op beide affiches afgebeelde model is, het doet er allemaal niets toe. De 'vuile oorlog', waarmee jagers hun hobby overreind moeten houden kent publicitair gezien alleen korte termijn doelstellingen om een lange termijn beleidsdoelstelling te realiseren. Het feit dat Stichting Kritisch Fauna-beheer de jagers in Kort Geding dagvaardt om een verbod op de lastercampagne, rectificatie en schadevergoeding te eisen zal niet eerder dan over enkele weken tot een uitspraak leiden met alle kans op een vervolg in een langlopende bodemprocedure. Dat is alle tijd die de jagers nodig denken te hebben om de Flora- en faunawet er op voor hun gunstige wijze doorheen te loodsen. En dat is ze best een paar ton waard. Met geld en een handig PR-plan is alles te koop. Maar daarin blijken de jagers en de drie gespecialiseerde reclame-advocaten die ze in deze kwestie bijstaan (Mr. G.J. Ribbink, Mr. Voetelink en Mr. J. W. Fernhout) toch hun hand overspeeld te hebben!

Ongelijk

De eerste klap wordt uitgedeeld bij de Reclame Code Commissie. Hoewel Mr. Ribbink, bestuurslid van de Stichting Nederlandse Reclame Code, Stichting Kritisch Fauna-beheer in een barse brief liet weten dat haar uitingen in strijd waren met de Reclame Code en de Nederlandse Wet, oordelen de onafhankelijke leden van de Reclame Code Commissie geheel anders dan bestuurslid Ribbink: De Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging en de Neder-

landse Vereniging van Jacht- opzichters worden op alle punten in het ongelijk gesteld. Enkele dagen later bevestigt de president van de Zutphense rechtbank die visie, wanneer hem door Stichting Kritisch Faunabeheer gevraagd is de lastercampagne van de jagers te stoppen en de jagers te veroordelen tot het betalen van de schade die ze te kwader trouw aan de campagne van Stichting Kritisch Faunabeheer hebben aangericht. De rechtbank-president wijst alle vorderingen van SKF toe en veroordeelt de jagers naast de kosten van het geding tevens tot het plaatsen van rectificaties in meer dan dertig verschillende media, waaronder radio en TV. In reclamezendtijd moeten de jagers boodschappen van minimaal 45 seconden uitzenden in de nabijheid van de programma's, waarin ze hun lasterlijke beweringen hebben gedaan. Een unicum in de Nederlandse mediageschiedenis! Eindelijk gerechtigheid tegenover de doortrapt pogingen van de jagers om de kostbaarste campagne uit het 21-jarig bestaan van SKF onderuit te halen met valse verdachtmakingen.

Leugens

Zo zeer voelen de jagers zich in de aanloop naar de Flora- en faunawet in het nauw gedreven, dat de immer zeer fatsoenlijke KNJV secretaris Gerard Alferink zich nu verlaagt tot het voeren van een lastercampagne, met steun van z'n compaan Zweitse Lulof. Advocaat van de jagers Mr. J.W Fernhout schrikt er voor de Zutphense rechtbank niet voor terug om keiharde leugens te debiteren. ('Meneer de rechter, Stichting Kritisch Faunabeheer klaagt nu wel over het miljoenenbudget van de jagers, maar zelf hebben ze jaarlijks fl. 700.000,- te besteden aan publiciteit(!)'; 'Meneer de rechter, de voorzitter van de Reclame Code Commissie, in het dagelijks leven lid van de Raadkamer in Amsterdam, heeft al te kennen gegeven het door SKF geleverde bewijs ten aanzien van het door hen geportretteerde model volstrekt onvoldoende te vinden'.) De leugens worden met overtuiging gebracht, zoals de jagers bij hoog en bij laag volhouden, dat ze een overledene hebben gezien op onze poster. Van enige vorm van piëteit

met de familie van de overledene is geen sprake. Dank zij de jagers maken vrijwel alle kranten in Nederland melding van de vermeende 'grafschenis'. Getuigenverklaringen, die door de jagers worden aangedragen, spreken elkaar tegen of zijn aantoonbaar onjuist. Een getuige maakt zelfs melding van het herkennen van 'de zo kenmerkende rugzak van de overledene', terwijl het model op de poster niet eens een rugzak draagt! Het mag de jagers niet baten. Van de met veel pijn en moeite door de achterban bijeengebrachte 3,6 miljoen gulden moet fl. 439.790,- worden overgemaakt aan SKF voor het voeren van een vervangende campagne. Bovendien kost de enorme blunder de KNJV en NVJ leiding een fors bedrag aan rectificaties. En omdat deze rectificaties niet op tijd en niet correct worden uitgevoerd, verbeuren de jagers ook nog eens fl. 10.000,- per dag aan dwangsommen tot de rectificaties overeenkomstig het vonnis zijn uitgevoerd. Het is zeer de vraag of de jaarlijkse algemene ledenvergaderingen van beide organisaties blij zullen zijn met een dergelijk geldverslindend en imago-beschadigend beleid.

Niet blij

Een veel aan ons gestelde vraag is of wij blij moeten zijn met de hele gang van zaken. HP/de Tijd columnist Jan Kuitenbrouwer veronderstelt dat we wel heel blij zullen zijn met de gang van zaken, maar onze blijdschap goed weten te verbergen. Ik moet hem teleurstellen, zulke goede acteurs zijn wij niet. Wij zijn in het geheel niet blij met het feit dat de gewenste maatschappelijke discussie over de afschuwelijke vossenjacht volledig overschaduwd is door de lastercampagne van de jagers. Natuurlijk, het is mooi dat we geld krijgen voor een vervangende campagne, maar we waren helemaal niet uit op een vervangende campagne. Liever hadden we gezien dat de oorspronkelijke campagne gewoon haar werk had kunnen doen. Op dit moment zijn we in een groot aantal juridische conflicten met de jagers verwickeld, hetgeen de aandacht alleen maar afleidt van de Flora- en faunawet. De jagers zijn in appel gegaan tegen de uitspraak van de Zutphense rechter, zodat het hele dispuut nog eens gevoerd zal moeten worden. Ook bij de Reclame Code Commissie zijn de jagers in beroep gegaan tegen de uitspraak die hen op alle punten in het ongelijk stelde.

Bij het ter perse gaan van deze Argus waren de uitslagen van de verschillende beroepsprocedures nog niet bekend. We zien de zaken met vertrouwen tegemoet, maar zijn ons ervan bewust dat de jagers ons dwars zullen blijven zitten zolang de Flora en faunawetdiscussie duurt. We zullen alle zeilen bij moeten zetten om naast alle juridische procedures voldoende invloed uit te blijven oefenen om ons eigenlijke doel - een diervriendelijke Flora- en faunawet - dichterbij te brengen.

We houden u op de hoogte!

Illustratie:
Len Munnik

In 1988 schafte de Gemeenteraad van Amsterdam in al zijn terreinen de reguliere jacht af. Voortaan kan slechts in exceptionele gevallen afschot plaatsvinden, bijvoorbeeld van de met dioxine besmette dieren op de Diemerzeedijk of van gravende konijnen op begraafplaatsen en voetbalvelden. Het afschieten zal dan echter worden uitgevoerd door eigen personeel in gemeentedienst en niet meer door hobbyjagers. Alleen voor de jacht op reeën en konijnen in de waterleidingduinen ten zuiden van Zandvoort werd een uitzondering gemaakt. Hier werd de jaarlijkse jacht gehandhaafd teneinde het aantal dieren op een bepaald peil te houden. Het afschieten wordt uitgevoerd door eigen personeel, bijgestaan door een particuliere jagersvereniging (ref. 1).

Einde aan beheersjacht

REEËN IN DE AMSTERDAMSE WATERLEIDINGDUINEN

A.J. Cnoop Koopmans

Onderzoek

In 1992 stelde de PvdA-fractie in een nota aan de gemeenteraad voor om in de Amsterdamse Waterleidingduinen de jacht op reeën te beëindigen en de aantalsregulatie aan natuurlijke processen over te laten. De gemeenteraad voelde daar wel voor, maar wilde eerst nog deskundig onderzoek laten instellen naar de te verwachten gevolgen. Daarop heeft een aantal onderzoeken plaatsgevonden. Het eerste onderzoek werd uitgevoerd door de Stichting Nationaal Onderzoek Dierentuinen. Gevraagd was: Hoe ontwikkelt de reeënpopulatie in de Amsterdamse Waterleidingduinen zich wanneer er geen jacht meer plaatsvindt? De Stichting rapporteerde in 1995 en formuleerde de volgende conclusies: Effecten op de ree bij beëindiging van de beheersjacht zijn:

- populatiegroei naar een niet exact te voorspellen hoger niveau;

- aantalsregulatie door ondervoeding en verhoogde kans op epidemieën;
- stress en pogingen tot emigratie, met kans op meer verkeersslachtoffers en op schadeclaims van bollentelers.

De onderzoekers verwachtten geen grootschalige inteelteffecten, al werd in samenwerking met de Universiteit van Heidelberg vastgesteld dat de populatie in de Amsterdamse Waterleidingduinen een smalle genetische basis heeft, waardoor onder slechte omstandigheden de kans op epidemieën toeneemt en bezoekers stervende dieren in het terrein zouden kunnen aantreffen.

Nog meer onderzoek

Vervolgens is onderzoek verricht naar de vraag: Wat is de invloed van een niet-bejaagde reeënpopulatie op het ecosysteem in de Amsterdamse Waterleidingduinen? Dit onderzoek werd verdeeld in een aantal deel-

De Amsterdamse Waterleidingduinen: een gezicht op Zandvoort (foto: Ineke van den Abeele).

onderzoeken, die door verschillende organisaties werden uitgevoerd:

- eigen medewerkers van de Gemeentewaterleidingen deden onderzoek naar het terrein-gebruik en de voedselvoorkeur van reeën en naar de invloed van reeën op de bosontwikkeling;
- het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek te Wageningen voerde analyses uit van faecaliën (ref.2)
- de Stichting Reeënonderzoek Nederland onderzocht de conditie van geschoten reeën.

Directeur M.K.H. Gast van de Gemeentewaterleidingen, waar de Amsterdamse Waterleidingduinen onder ressorteren, komt op grond van deze onderzoeken tot de volgende conclusies:

- er zijn aanwijzingen gevonden voor een verminderde conditie

van de huidige reeënpopulatie. Ook is er sprake van een grote overlap in voedselgebruik tussen ree en damhert. De ree neemt waarschijnlijk ten opzichte van het damhert een zwakke concurrentiepositie in. Een verschuiving in aantallen tussen reeën en damherten ligt voor de hand. Bij het faunabeleid zullen daarom beide diergroepen in het vervolg integraal in beschouwing moeten worden genomen;

- schade aan het ecosysteem werd tot nu toe vertaald in termen van verhinderende van spontane bosontwikkeling. De huidige informatie geeft aan dat reeën en damherten wel de samenstelling van de bosverjonging beïnvloeden, maar het proces van de bosontwikkeling als zodanig waarschijnlijk niet zullen verstoren. Dit achten wij ecologisch aan-

vaardbaar. Zuiver op ecologische gronden is 'schade' aan het ecosysteem daarmee geen reden voor aantalregulatie bij reeën en damherten.

- in beginsel lijken de Amsterdamse Waterleidingduinen daarmee ecologisch gezien en op basis van de huidige gegevens, voldoende ruimte te bieden voor een niet actief beheerde populatie van reeën en damherten in een onderlinge wisselwerking.

De heer Gast vermeldt voorts dat de Vereniging Natuurmonumenten sinds 1994 geen traditionele reeënjacht meer beoefent, dat wil zeggen jacht met als hoofddoel 'een gezonde reeënstand'. Jacht wordt alleen nog gehanteerd in gevallen van schade bij burens, sterfte door ziekte of wanneer de verkeersveiligheid in het geding is. In overeenstemming

met het advies van de Adviescommissie Natuurbeheer Gemeentewaterleidingen stelde de directeur vervolgens in december 1996 aan het gemeentebestuur van Amsterdam voor te besluiten tot een beheer zonder jacht op reeën en damherten voor een proefperiode van 5 jaar. Alle effecten zouden daarbij intensief moeten worden gevolgd. Incidenteel ingrijpen zou, in navolging van het beleid van Natuurmonumenten, alleen plaatsvinden als daartoe aanleiding zou bestaan.

Steun en protest

Het college van B. en W. van Amsterdam nam het voorstel van directeur Gast over en het werd op 13 februari 1997 in de raadscommissie Beheer Openbare Ruimte behandeld. Er waren schriftelijke steunbetuigingen voor het voorstel ontvangen, onder meer van de Milieufederatie Noord

Holland, de Stichting Duinbehoud, de Stichting Kritisch Faunabeheer, de Dierenbescherming en de Werkgroep Milieu van de PvdA Noord Holland. Er was echter ook verzet en protest. Zoals te verwachten was, maakten de jagers bezwaar, onder andere middels een brief van de Vereniging 'Het Reewild' (een jagerclub, die zich bij deze gelegenheid aanmerkte als een landelijke *natuurbeschermingsorganisatie!*) en middels een brief van de Vereniging 'Het Veluws Hert', die zich ditmaal buiten de Veluwe begaf en zich 'de belangenbehartiger van de herten in Nederland' noemde. Deze laatste vereniging waarschuwde tegen de gevolgen van niet-bejagen van damherten in de Waterleidingduinen.

Ten slotte was een brief van een firma van bloembollenkwekers, die dreigde met financiële claims tegen

de gemeente als de toegenomen aantallen reeën schade zouden toebrengen aan hun bollencultuur.

Commissievergadering

Aan het begin van de commissievergadering werd het woord gevoerd door ondergetekende, die wees op de noodzaak van goede voorlichting om het publiek voor te bereiden op de kans dat men een dood of zwak ree zou tegenkomen en om uit te leggen, dat sterven een natuurlijk en aanvaardbaar verschijnsel is. Voorts om kritisch te zijn op eventuele schadeclaims van derden, die vaak ongegrond of overdreven zijn en soms worden ingegeven van jagerszijde. Dit laatste bleek bijvoorbeeld onlangs nog bij een andere commissievergadering, waar gefingeerde klachten tegen de gemeente werden behandeld omtrent schade, die door vossen zou zijn aangericht bij baren-

Nu de reeën niet meer bejaagd worden is de kans om in de Amsterdamse Waterleidingduinen zo'n plaatje te 'schieten' weer reëel (foto: Harm Niesen).

De Amsterdamse Waterleidingduinen (foto: Ineke v.d. Abeele).

de schapen. Door het ontbreken van getuigen van het voorval was het ónmogelijk om vast te stellen of de betreffende schapen wel door vossen waren aangevreten en niet door honden of dat de dieren wellicht al dood waren toen het gebeurde plaats vond.

Diederik van Liere, bioloog, wees er tijdens de commissievergadering in een sterk en helder betoog namens de Dierenbescherming op dat verhongering in een dierpopulatie normaal is in de natuur. Bij reeën kan verhongering soms wel bij 30% van de kalveren optreden. Hoogstens in extreme winters zou men moeten bijvoeren. Preventief afschot en het doden van gezonde dieren om sterfte van andere te voorkomen, is voor zijn vereniging onaanvaardbaar. Hij stelde dat jacht bijdraagt aan de verkeersonveiligheid door het opdrijven van de dieren en door de veroorzaakte onrust in het terrein. Van Liere pleitte voor een verlenging van de jachtvrije (proefperiode tot 10 jaar.

Vreemd

Een wat vreemd standpunt werd schriftelijk en mondeling vertolkt door de Stichting Reeënonderzoek Nederland, een klein particulier onderzoeksbureau, dat - zoals bovenvermeld - op verzoek van de directie van de Amsterdamse Waterleidingduinen onderzoek deed naar o.a. het gewicht en de organen van in de waterleidingduinen geschoten reeën. Bij monde van de secretaris Kotter, dierenarts, werd mede namens de aanwezige voorzitter Poutsma, bioloog, ter vergadering betoogd dat de reeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen in een geheel gesloten gebied leven en niet beschouwd moeten worden als 'wild' maar als 'gehouden dieren'. Hierdoor is de terreineigenaar strafbaar als hij de dieren honger zou laten lijden en de nodige medische zorg zou onthouden. Dit standpunt bleek echter onhoudbaar, want er staat slechts langs een deel van de oostkant van de Amsterdamse Waterleidingduinen een wildkerend raster en de reeën kunnen zowel in zuidelijke richting naar de duinen bij Noordwijk als in noordelijke richting tot in de Kennemerduinen

trekken. Ook in andere opzichten hanteerde de genoemde stichting typische jagerstermen als 'vele dieren zullen een ellendige hongerdood sterven'. Ondanks de reputatie van de heer Poutsma op dit gebied, bestaat er dan ook gerede twijfel aan de objectiviteit en de deskundigheid van deze stichting. Deze scepsis werd ook ter vergadering door enkele raadsleden naar voren gebracht.

Unaniem

Het merendeel van de raadsleden steunde het collegevoorstel om de jacht op reeën en damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen voor een proefperiode van vijf jaar te stoppen, al vreesde de vertegenwoordiger van D66 voor een massale reeënsterfte, zoals in 1970 gebeurde, en voor financiële risico's bij oplopende populaties. De vertegenwoordiger van de VVD echter achtte preventief afschot van gezonde reeën (zoals nu gebeurt) onaanvaardbaar. Hij stelde dat men hoogstens zou kunnen ingrijpen in individuele gevallen van verwonding of ziekte. Een verlengde proefperiode tot 10 jaar leek hem zinnig. De vertegenwoordiger van Groen Links verzocht om duidelijke, nu al vastgelegde criteria, waaraan na de proefperiode zal worden getoetst of het experiment geslaagd is en moet worden omgezet in permanent beleid. Er werd nog overwogen om de beëindiging van de jacht niet abrupt te doen plaatsvinden, maar geleidelijk te laten verlopen door gedurende enkele jaren telkens minder dieren te schieten. De wethouder had echter een uitgesproken voorkeur om het nieuwe beleid nu meteen al integraal te laten ingaan. Dat kwam haars inziens de duidelijkheid tegenover publiek, maar ook tegenover de staf en de medewerkers, ten goede. De wethouder hield voorts vast aan een proefperiode van 5 jaar. Daarna zal worden getoetst op de gevolgen voor de verkeersveiligheid, de zuiverheid van het drinkwater, eventuele schadeclaims en het welzijn van de dieren. Directeur Gast wees er op, dat het terrein niet is *afgesloten* en slechts ten dele is afgerasterd. Hij verwachtte dat de huidige reeënpopulatie van zo'n 250 dieren zou gaan toenemen tot circa 500, met een periodieke

terugval naar een veel lager aantal door grote sterfte. Hij noemde dat 'de normale golfslag in de natuur'. Een wijs woord: het overkomt ook andere diersoorten, zoals roerdompen, winterkoninkjes, lemmingen en ook sommige planten kennen jaren van meer of minder bloei en hogere of lagere vruchtbaarheid. Er is geen noodzaak voor de mens om dat te regelen, te reguleren, te beheren of te beheersen. Dus ook: *geen* beheersjacht op reeën.

Unaniem werd besloten het voorstel van B en W te volgen.

Naschrift auteur

De reden dat ik zo uitvoerig op dit onderwerp ben ingegaan ligt hierin, dat in bovenstaand geval op kleine schaal toch een zeer principiële en belangrijk besluit is genomen. Niet alleen met betrekking tot het reeënbeleid in Nederland (waarover de Stichting Kritisch Faunabeheer enkele jaren geleden een nota publiceerde, ref. 3), maar ook tot het faunabeleid in het algemeen. Ik wil vanaf deze plek alle betrokkenen succes wensen, niet in het minst de reeën zelf, die nu niet meer worden vervolgd en geschoten. Zij zullen rustiger en minder schuw worden. Het publiek zal ze daardoor beter en vaker kunnen zien en zal meer van hun aanwezigheid kunnen genieten.

Referenties

- 1 In afwijking van dit Amsterdamse uitgangspunt hebben nadien enkele stadsdeelraden, aan wie het beheer van gemeentegronden inmiddels was overgedragen, toch weer besloten om op beperkte schaal de traditionele jacht te verpachten. Aldus verpachtte het stadsdeel Geuzenveld-Slotermeer de jacht op wilde eenden, houtduiven, vossen, hazen, fazanten en konijnen in hun weilandencomplex voor 6 jaar aan een particuliere jagers-combinatie.
- 2 De Dieetkeus van damhert, ree en enkele andere herbivoren in de duinen van Zuid-Kennemerland, IBN-DLO-rapport nr. 226. Dit rapport is verkrijgbaar door overmaking van fl. 40,- op postbankrek. 948540 t.n.v. I.B.N. te Wageningen o.v.v. 'rapport 226'.
- 3 Reeën in Nederland, niet meer bejagen, nota SKF 1994. Dit rapport is verkrijgbaar door overmaking van fl. 7,50 op postbankrek. 13093 t.n.v. Informatiefonds SKF te Renkum o.v.v. 'Reeënnota 1994'.

Trekvogels

FRANSE JACHTLOBBY STAAT ALLEEN IN EUROPA

Maartje van Putten

Veldleeuwerik: één van de kleinere trekvogels, die door de Fransen nog steeds als delicatessen wordt beschouwd (foto: Mike Weston).

Alle landen van de Europese Unie stoppen eind januari met de jacht op trekvogels, behalve de Fransen. Die jagen nog door tot 28 februari, als de vogeltrek al in volle gang is. Maartje van Putten maakt zich sterk voor één Europese richtlijn. De Franse jachtlobby speelt het spel hard.

Sinds enkele weken is er een hoop kabaal over een nieuwe strijd tussen de Fransen en Nederland en nu gaat het eens niet over drugs maar over vogels. De BBC en ondergetekende maakten bekend dat zij in Brussel hadden vernomen dat de Franse premier Juppé *) Nederland heeft laten weten dat men het tijdens het voorzitterschap van de Unie niet in het hoofd moest halen om de Europese wetgeving over de jacht op vogels op de agenda te zetten. De Franse premier zou hebben gezegd dat te beschouwen als 'een oorlogsverklaring' of woorden van die strekking.

Mij verbaast het niets. Als verantwoordelijke (rapporteur MVP) in het Europees Parlement voor de behan-

deling van de vogelrichtlijn word ik al jaren belaagd door de Franse jachtlobby, vooral uit het zuidwesten van Frankrijk. Een onderzoekje van de correspondent van het NOS-journaal in de archieven van een grote Franse krant leverde het zoeken op de naam Van Putten over 18 maanden 44 artikelen op. Soms schokkend, zo begreep ik. Maar veilig achter de waterlinie beschouw ik dit als nuchtere Hollandse maar als een geestige bijkomstigheid van het Europese politieke werk. Bovendien staat daar de steun tegenover van de Franse milieubeweging 'France, Natur et Environment' met een miljoen leden, hun vogelbescherming en een deel van de jagers, die zeggen dat 31 januari de juiste datum is om het jachtgeweer weer in de kast op te bergen. 54% van de Fransen is inmiddels tegen de jacht. In sommige provincies, zoals de Elzas, wordt de jacht al op 31 januari gesloten.

Terwijl de Fransen Nederland beschuldigen alleen te staan in de drugsproblematiek, wat overigens helemaal niet klopt, staan ze zelf écht helemaal alleen wanneer er gesproken wordt over de sluiting van de jacht. Vorige week liet de Griekse ambassadeur in Den Haag me weten dat nu ook Griekenland haar wetgeving aan de rest van Europa heeft aangepast en de jacht op trekvogels sluit op 31 januari, als gevolg van een uitspraak van de rechter in Griekenland. Blijven over alleen nog de Fransen, die nog blijven doorjagen tot 28 februari. Indien de Franse regering zich zou neerleggen bij wat wereldwijd gezien wordt als noodzakelijk voor het behoud van de vogelstand als ons natuurlijk erfgoed, zal Europa eindelijk wetgeving kennen die aansluit bij de Amerikanen. Amerika, dat evenals Europa een grote trek van vogels uit Latijns-Amerika tot in Alaska kent, sluit al decennia op 31 januari de jacht in alle federale staten. Men mag eerder sluiten, nooit later. De praktijk is dat de meeste staten al op 15 januari sluiten. 31 januari wordt door veel deskundigen gezien als een uiterste compromis. Een deel van de miljarden vogels begint al in januari aan de trek en is juist dan zo kwetsbaar.

Franse lobby

Maar waar halen de Franse jagers en de politiek toch die energie vandaan om zich zo te verzetten? Sinds de Franse revolutie is er in de grondwet opgenomen dat iedere burger het recht heeft om te jagen. Het is een 'cultureel erfgoed' zeggen ze. En 1,4 miljoen jagers zijn in Frankrijk dus een haast niet te begrijpen machtige factor, die een politicus niet naast zich neer kan leggen. Zeker niet premier Juppé, die ook nog burgemeester van Bordeaux is. De lobby van de Franse jagers heeft zich internationaal georganiseerd en zetelt in Brussel met een lobby-bureau.

De werkwijze van deze uiterst machtige lobby doet denken aan de machtigste belangengroep in Washington: de National Rifle Association die opkomt voor het recht van de Amerikanen om een wapen te mogen dragen. Het Brusselse lobby-bureau dat vrijwel geheel wordt gefinancierd door de Franse jagers, strekt haar invloed uit tot in de andere Europese lidstaten. De methoden van het lobby-bureau gaan de grenzen van het toelaatbare soms te boven. Tijdens de behandeling van mijn rapport over de jacht in de milieucommissie van het Europees parlement drongen vertegenwoordigers van het lobby-bureau een besloten vergadering binnen. De Engelse voorzitter Colline heeft hen uit de zaal laten verwijderen. In de weken voorafgaande aan de stemming vervoegden zich collega's uit andere landen aan mijn bureau met de vraag 'wat er toch aan de hand was'. De Oostenrijkers vertelden dat er in hun land al jaren geen discussie meer was en iedereen er gewoon weet dat 31 januari de sluitingsdatum is. Nu werd men gebeld door Oostenrijkse jagers die wel wat zagen in de Franse situatie en hun kans roken. Als Frankrijk nu eens model zou staan voor de rest kon de jacht in de rest van Europa ook wel worden opengegooid. De Italiaanse jagers kwamen we overal tegen. Een Deense collega vertelde dat ze een paar minuten voor de stemming in haar kantoor nog door Deense jagers werd gebeld. Het moet gezegd, de Nederlandse jagers hielden zich rustig.

Moed

En toen kwam de stemming van wat wordt genoemd de eerste lezing. Nu hadden we nog maar een gewone meerderheid nodig. Het meest cruciale amendement dat neer kwam op het instellen van de einddatum van 31 januari voor heel Europa werd maar met een verschil van zeven stemmen gewonnen. Vooral de conservatieven aan de rechterzijde, maar ook collega's uit Zuid-Europese lidstaten hadden zich door de Franse lobby laten leiden. Indien de wetgeving voor de eindbehandeling (tweede lezing) terugkomt in het Europees Parlement hebben we een gekwalificeerde meerderheid nodig. Dat wil zeggen dat we minstens 314 stemmen nodig hebben (de helft van het aantal leden van het Europees Parlement plus één). Als we dan weer willen winnen zullen de milieubeweging, de Europese vogelbescherming en dierenbescherming heel wat meer overtuigend lobbywerk moeten doen in de richting van mijn collega's.

Het wachten is nu nog op de Europese ambtenaren en de Europese ministerraad die moesten reageren op onze amendering en een nieuw voorstel aan het parlement moeten voorleggen. Nederland heeft het nog niet aangedurfd. Dat is jammer, maar valt wel te begrijpen gezien de zware agenda. Het is de vraag welke landen de komende tijd meer moed hebben. Vooralsnog ziet het er naar uit dat een Europese munt, de Euro, belangrijker is dan vogels.

Naschrift redactie

De auteur van dit artikel, Maartje van Putten, is lid van het Europese Parlement voor de Partij van de Arbeid. Dit artikel is, met toestemming van de auteur en van de redactie, overgenomen uit het Utrechts Nieuwsblad, waarin het op 5 februari 1997 verscheen.

*) Juppé is inmiddels afgetreden als premier van Frankrijk.

De grutto (boven) en tureluur (onder) zijn één van onze trekvogels, die op hun

reis naar Afrika ook Frankrijk aandoen (foto's: Martijn de Jonge en Mike Weston).

Of een mens tot inkeer kan komen. In 1955 was ZKH Prins Bernhard voor de eerste maal op safari in Afrika. In het uitgestrekte binnenland van Tanzania legde hij in enkele dagen drie olifanten, een leeuw, een neushoorn en vele andere dieren neer. Er waren twintig dragers nodig om de jachtbuit te vervoeren (J.G. Kikkert, 1996). Er volgden jaarlijks jachtsafari's in vele Afrikaanse landen, onder meer in Kenia in het 750.000 ha grote jachtgebied van Bernhards jachtvriend Dorhout Mees. Maar op 23 mei 1997 geeft de prins het startschot voor een anti-jacht aktie van het Wereld Natuur Fonds onder het motto 'Laat de tijger niet schieten'.

Enkele kanttekeningen.

Laat de tijger niet schieten

NEE MAAR, PRINS BERNHARD IN ACTIE TEGEN DE JACHT

Niko Koffeman

De St. Hubertuslegende geeft aan dat elke jager tot inkeer kan komen. De wrede jager St. Hubertus ontmoet tijdens een jachtpartij een hert met een lichtend kruis tussen het gewei. Hij krijgt de opdracht zich niet langer aan de passie van de jacht over te geven, maar zich aan stichtelijker zaken te wijden. Mogen we aannemen dat ook Prins Bernhard een dergelijke bovennatuurlijke ervaring heeft doorgemaakt of is er enige hypocrisie te bespeuren in de anti-jacht missie van de Prins?

Wie zich verdiept in het lot van de Bengaalse tijger, die dreigt uit te sterven, ziet dat de stand in de loop der jaren gedecimeerd is ten gevolge van de jacht. Het is echter niet de tegenwoordige stroperij, die de tijger aan de rand van de afgrond heeft gebracht, maar de plezierjacht van Europese jagers die het aantal tijgers zodanig heeft doen afnemen, dat er nu acute reddingsacties op gang gebracht moeten worden om de soort voor de ondergang te behoeden.

Het is zeer de vraag of natuurbeschermingsorganisaties als het WNF er goed aan doen om acties als deze door plezierjagers te laten aanbevelen. Het is algemeen bekend dat Prins Bernhard naast de functie die hij voor het WNF bekleedt, tevens beschermheer van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging is en actief deel uitmaakt van de Nederlandse plezierjachtlobby.

Zwijnen of tijgers

Ondanks zijn hoge leeftijd neemt ZKH (met een aantal eveneens hoogbejaarde jachtvrienden, zoals de Duitse Prins Zur Lippe en ex-haven-baron Van Beuningen, die de 80 ook reeds ver zijn gepasseerd) nog met grote regelmaat deel aan drijfjachten op bijgevoerde wilde zwijnen in de Kroondomeinen achter het jachtslot 'Het Oude Loo' te Apeldoorn. Over de taferelen die zich daarbij afspelen is in het vorige nummer van Argus uitgebreid geschreven. Beschermers van de Bengaalse tijger kunnen tegenwerpen dat de vergelijking met het

Terwijl de arme bewoners van de Afrikaanse savanna worden opgepakt wegens 'stroperij', mogen

schatrijke westerlingen ongestraft op 'hun' grondgebied jagen (foto: Gerard Ellenbroek).

wild zwijn in Nederland mank gaat, daar deze laatste als gevolg van excessief bijvoeren nog in groten getale op de Veluwe voorkomt terwijl de Bengaalse tijger, omdat hij met uitsterven bedreigd wordt, inmiddels officieel niet meer bejaagbaar is. Dat mag zo zijn, maar dicht bij huis zijn ook voorbeelden te vinden van diersoorten die (mede) als gevolg van de plezierjacht vrijwel zijn uitgestorven en nu door plezierjagers beschermd moeten worden teneinde ooit weer als jachtbuit te kunnen dienen.

Korhoen

Het in de 50-er jaren in ons land nog vrij algemeen voorkomende korhoen is als gevolg van felle bejaging en het steeds kleiner wordende leefgebied vrijwel verdwenen. Tot laat in de jaren '60 werd onder meer door leden van de Koninklijke familie (Prins Bernhard, Prins Claus) met instemming van het ministerie van Landbouw gejaagd op korhoenders op Het Loo. Toen het uitsterven van deze soort in het begin van de jaren '80 een feit was, probeerden de jagers de populatie nieuw leven in te blazen door onder meer uit Polen korhoendereieren te importeren, die in de broedmachine uit te broeden en vervolgens de jonge korhoenders uit te zetten. De daartoe opgerichte Stichting Behoud Hoendersoorten (een zustervereniging van de KNJV en gevormd door jagers) hief zichzelf vorige maand op. Als een laatste stuip trekking deelde men nog een sneer uit aan de vos, die alle korhoenderleed op z'n geweten zou hebben! Onderzoekers bestrijden die stelling en noemen menselijk ingrijpen als de werkelijke oorzaak van het uitsterven van het korhoen.

Het WNF mag dan van de Prins geen kwaad weten, feit is dat de hobby van hem en z'n jachtvrienden aan de basis staat en stond van het uitsterven van talloze diersoorten overal in de wereld. Om van het berokkende leed aan individuele dieren maar te zwijgen.

Jachtreizen

Wie er recente nummers van de Nederlandse Jager (het officiële orgaan van Prins Bernhards beschermeling) op na slaat treft aanbiedingen voor de meest bizarre uitjes

aan. Voor DM 1495 kunt u via 'Hemker en Bekking' vier reegeten of reekalveren en vossen schieten in Polen, inclusief reis en accommodatie. 'Tusker Travels' biedt de jacht op Kapitale Keilers (mannetjeszwijnen) in Senegal aan vanaf fl. 2800,- inclusief. Deze organisatie biedt ook reizen aan naar Engeland, Schotland, Ierland, Turkije, Tunesië, Zimbabwe, Zuid-Afrika en sinds kort naar Rusland. Daar kan naar hartelust gejaagd worden op elanden, beren, wolven, auerhanen en *korhoenders* (!) Wie liever op zwarte beren jaagt kan - volgens de Nederlandse Jager - terecht in de Canadese Rocky Mountains. Via deze reisbureaus kunt u gemakkelijk op het spoor komen van nog exotischer uitstapjes. 'Weyer Jagdreisen' in Hamburg 'verwirklicht ihre jagdlichen Traume' in Zambia. U kunt krokodil schieten voor US \$ 800. Nijlpaard voor US \$ 1200, luipaard of leeuw voor US \$ 2500 of een buffel voor US \$ 1300. Daar komt dan voor de 14 daagse safari nog wel DM 23.050 bij. In Zimbabwe kunt u eventueel een olifant schieten. Wilt u de trofee meenemen? Dat kan, u betaalt dan US \$ 10.000 (let wel op voor problemen met de Nederlandse douane!). Zonder trofee mag u al een olifant schieten voor US\$2000!!

Hoofdprijs: de kogel

Wie dat alles te kostbaar vindt, kan meedoen met de grote Flora- en faunawetloterij van de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging. Extra prijs: een 10 daagse, compleet verzorgde jachtreis naar Zuid-Afrika inclusief afschotlicenties!

De conclusie ligt voor de hand. Jacht heeft niets met wildbeheer te maken maar enkel met macht, passie en geld. En Prins Bernhard is nog steeds beschermheer van een organisatie die er nu alles aan doet om het WNF in de toekomst handenvol werk te bezorgen met het redden van bedreigde diersoorten. Zolang Prins Bernhard daar niet van afziet en hij jaarlijks het Kroondomein onveilig blijft maken tijdens de zwijnen-drijfjacht, hoeft hij bij veel mensen niet aan te komen om een bijdrage voor het redden van de Bengaalse tijger. Hoe graag zij ook zouden willen dat deze prachtige diersoort overleeft!

Baltsende korhoenders (foto: Rob Cuypers).

VLEERMUIZENATLAS

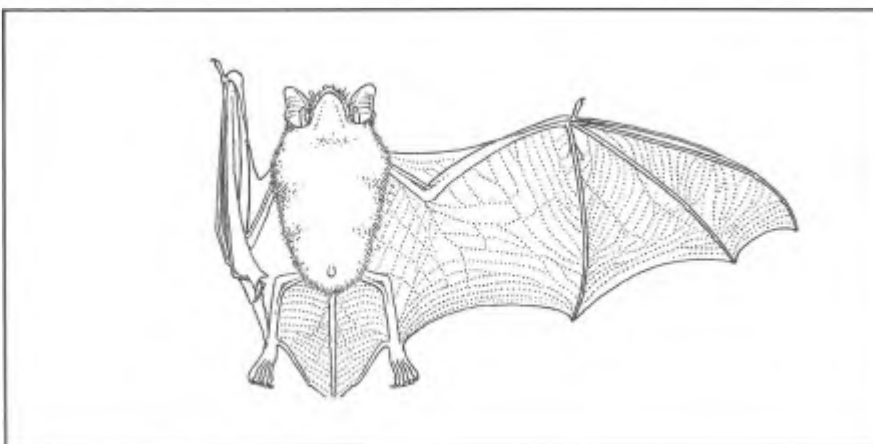
Half maart werd in de Jaarbeurshal in Utrecht de 'Atlas van de Nederlandse vleermuizen' gepresenteerd. De atlas is het fraaie resultaat van het Vleermuis Atlas Project, dat in 1987 van start ging met het werven en opleiden van vrijwilligers, die gegevens moesten verzamelen over de Nederlandse vleermuizen. Het project was een initiatief van de in 1986 opgerichte Stichting Vleermuis Onderzoek (SVO), die later, in 1990, samen met de Commissie voor Onderzoek en Bescherming van Vleermuizen van de VZZ, haar krachten bundelde in de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN). Het doel van het Atlas project was:

- 1 Het uitvoeren van een systematische inventarisatie van de in Nederland aanwezige vleermuizen in hun zomerbiotoop.
- 2 Het verkrijgen van inzicht in het gebruik van het landschap door vleermuizen.
- 3 Het verkrijgen van meer aandacht voor vleermuizen om zo de bescherming te bevorderen.

Dat de initiatiefnemers van het Atlas Project tot deze doelstellingen kwamen, werd ingegeven door het feit dat er tot de jaren tachtig over vleermuizen in Nederland weinig bekend was. Gegevens waren eigenlijk alleen afkomstig van (lokale) werkgroepen of individuen, die zich bezig hielden met bijvoorbeeld het onderzoeken van kalksteengroeven in Zuid Limburg of van bunkers en oude zolders in kastelen en kerken.

Een enkele keer kreeg een deskundige een dode vleermuis voor nader onderzoek toegestuurd, maar van enige systematische inventarisatie was bepaald geen sprake. Dat is ook niet zo vreemd als je bedenkt dat vleermuizen, als nachtdieren, een erg verborgen bestaan leiden. Visuele herkenning van vliegende vleermuizen is een uiterst specialistisch werk, dat jaren van ervaring vereist. In de jaren zeventig kwam er een doorbraak op het gebied van de 'vleermuiskunde'. Onderzoekers ontdekten dat met behulp van ultrasoonontvangers vleermuizen naar soort te onderscheiden waren. Tot dan toe werden deze zogenaamde 'batdetectors' eigenlijk alleen gebruikt voor onderzoek naar vleermuisgedrag. Daar kwam nog bij dat door de hoge kosten alleen onderzoeksinstituten zich de aanschaf van een batdetector konden veroorloven. Eén van de voornaamste redenen om midden jaren tachtig met het Atlasproject te starten vormde het feit dat dankzij de voortschrijdende techniek de batdetectors steeds beter en goedkoper werden. Inventarisatie met een batdetector was een methode waarmee, ook door amateurwaarnemers, relatief snel betrouwbare gegevens over vleermuizen konden worden verzameld. Ongeveer 94% van de waarnemingen is dan

Watervleermuis
(*Myotis daubentonii*).

ook met een batdetector verricht. Werken met een batdetector had als niet onbelangrijk bijkomend voordeel dat er geen dieren hoefden te worden gevangen en dat rustplaatsen niet onnodig werden verstoord.

Onderzoekresultaten

In totaal werden er in het kader van het Vleermuis Atlas Project 46.000 waarnemingen gedaan. Ongeveer driekwart van Nederland is vrijwel volledig en systematisch (op atlasblokniveau) geïnventariseerd. Volgens de samenstellers van de atlas zou het beeld slechts voor enkele soorten, die alleen in het zuiden van ons land voorkomen, onvolledig kunnen zijn.

In Nederland is het aantal vleermuissoorten beperkt. In totaal zijn er 22 verschillende soorten vleermuizen ooit in Nederland waargenomen. Sommige soorten zijn echter al tijden niet meer gezien en vermoedelijk in Nederland uitgestorven. Andere zijn alleen als dwaalgast bekend of vermoedelijk via een transport uit het buitenland in ons land terecht gekomen. In de atlas worden desalniettemin alle 22 soorten besproken (zie de tabel 1). De meeste algemeen voorkomende soorten in Nederland zijn vrij eenvoudig van elkaar te onderscheiden. Het betreft hier de watervleermuis, de gewone en de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger. Ook de meervleermuis, de rosse vleermuis, de baardvleermuis en de gewone grootoorvleermuis zijn nog vrij algemeen en bijna overal in ons land te vinden. De meeste van de overige soorten zijn zeldzaam tot zeer zeldzaam.

Achteruitgang en bescherming

In heel West-Europa lopen de aantallen vleermuizen sterk terug. Nederland vormt hierop geen uitzondering. Voor de afname zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. Belangrijkste reden is waarschijnlijk de achteruitgang van de kwaliteit van het landschap: het verloren gaan van biotopen door schaalvergroting en intensivering van de landbouw, dat ook vele andere dier- en plantensoorten al op de rand van uitsterven (of daaroverheen) heeft gebracht. Een tweede

oorzaak voor de sterke achteruitgang van veel vleermuissoorten is de verspreiding van (giftige) stoffen in het milieu (zowel in de verblijfplaatsen als in het voedsel). Deze beide factoren grijpen op verschillende plaatsen en momenten in het leven van de vleermuis in. Als ze gelijktijdig optreden zijn de negatieve effecten nog veel groter dan wanneer ze afzonderlijk optreden. Daarnaast kunnen lokale problemen, zoals het verdwijnen van verblijfplaatsen, de nekslag voor een populatie betekenen.

Het zal duidelijk zijn dat maatregelen om de bescherming van vleermuizen goed te regelen hard nodig zijn. Ingevolge artikel 24 van de Natuurbeschermingswet is het vangen, doden of zelfs het doen van een poging daartoe verboden. Ook het in bezit hebben of het te koop aanbieden van vleermuizen is strafbaar. Datzelfde geldt voor het onnodig verstoren van deze dieren. Verstoring of vernietiging van verblijfplaatsen bij afwezigheid van de vleermuizen is echter niet expliciet in de wet geregeld. Vooral dat laatste is echter van levensbelang voor het overleven van populaties. Bescherming van het leefgebied van de vleermuis, waar ook andere dieren en plantensoorten van mee kunnen profiteren, is belangrijker dan de bescherming van een individueel dier. In de atlas wordt dieper ingegaan op een aantal maatregelen, bijvoorbeeld in het kader van het Natuurbeleidsplan of van de Habitatrichtlijn van de Europese Unie. Vóór alles geldt echter dat de toekomst van vleermuizen pas echt gewaarborgd is als de bescherming van hun leefmilieu, zowel wat winter- als wat zomerverblijfplaatsen betreft, goed geregeld is.

De 'Atlas van de Nederlandse Vleermuizen' is een fraai uitgevoerd boek, dat een zeer goed en compleet beeld geeft van de in Nederland voorkomende vleermuizen, hun verspreiding en hun ecologie. Een aanrader voor iedereen die, al dan niet professioneel, geïnteresseerd is in onze inheemse vleermuizen.

Gerard Ellenbroek

Tabel 1. Status van de in Nederland waargenomen vleermuizen (naar H. Limpens et al., 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen).

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Verspreiding in Nederland
Hoefijzerneuzen	Rhinolophidae	
Grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	verdwenen
Kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	verdwenen
Gladneuzen	Vespertilionidae	
Baardvleermuis	Myotis mysticus	vrij algemeen
Brandts vleermuis	Myotis brandtii	zeer zeldzaam
Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	zeer zeldzaam
Franjestaart	Myotis nattereri	vrij zeldzaam
Bechsteins vleermuis	Myotis bechsteinii	zeer zeldzaam
Vale vleermuis	Myotis myotis	zeer zeldzaam
Waternvleermuis	Myotis daubentonii	algemeen
Meervleermuis	Myotis dasycneme	vrij algemeen
Gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	algemeen
Ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	algemeen
Kuhls dwergvleermuis	Pipistrellus kuhlii	dwaalgast
Laatvlieger	Eptesicus serotinus	algemeen
Noordse vleermuis	Eptesicus nilssonii	dwaalgast
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula	vrij algemeen
Bosvleermuis	Nyctalus leisleri	zeldzaam
Grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus	dwaalgast
Tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus	zeer zeldzaam
Mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	zeer zeldzaam
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus	vrij algemeen
Grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	zeer zeldzaam

Praktische gegevens

De 'Atlas van de Nederlandse Vleermuizen', onder redactie Herman Limpens, Kees Mostert en Wim Bongers, is uitgevoerd met figuren, tekeningen, verspreidingskaartjes, tabellen en foto's in kleur en zwart/wit. De atlas bevat 264 pagina's. Naast een algemeen gedeelte, waarin wordt ingegaan op de historie van het vleermuisonderzoek met onder andere de 'batdetector', de oriëntatie van vleermuizen en de bedreiging en bescherming van populaties, wordt het grootste gedeelte van het boek besteed aan de bespreking van de verspreiding en de ecologie van de verschillende Nederlandse Vleermuissoorten. Van iedere soort wordt aan de hand van een tekening en, in de meeste gevallen ook enkele foto's, een duidelijke beschrijving gegeven. Per soort is ook steeds een verspreidingskaartje opgenomen, waarop in uurhokken de waarnemingen in Nederland zijn aangegeven. De 'Atlas van de Nederlandse Vleermuizen' is te bestellen door fl. 49,50 + fl. 7,50 verzendkosten over te maken op giro 13028 t.n.v. KNNV Uitgeverij te Utrecht o.v.v. 'bestelling NB65 Vleermuizen'. Het boeknummer is ISBN 90 5011 091 6.

EENZAME JAGER ZOEKT HERT OM AF TE SCHIETEN

Catelijne Verhoeven

Ivo de Wijs (Tilburg, 1945) studeerde Nederlands in Amsterdam. Hij werd beroemd met -onder andere- zijn eigen cabaretgroep, het televisieprogramma 'Pubertijd' en de vele teksten die hij schreef voor Neerlands theatertalent. Momenteel is hij elke zondag te beluisteren bij Vara' s 'Vroege Vogels' van 8.10 tot 10.00 uur op Radio 1.

Natuur

Mijn moeder was de dochter van een molenaar, die wist wel het een en ander van de natuur. Mijn vader kwam uit een fabrikantenfamilie, die deed er geen pest aan. Tijdens hun verlovings hebben ze nog wel een beetje gefietst, maar ik ben niet in de natuur groot geworden. Ze zeiden: 'de natuur, daar hebben we mooie boeken over, dan moet je Anton Coolen lezen of Anne de Vries'. Het werd literair ingezet. Zo was ik zelf ook. Ik reisde bijna altijd met een boek in mijn hand om te kijken of het klopte wat ik zag. Dat heb ik later in een versje van me af geschreven. Het gaat over een reiziger die na de vakantie terugkomt bij zijn familie. Als ze vragen hoe het was, dan zegt hij 'mooi, maar jammer van die drukfout achterin'.

Toen ik bij 'Vroege Vogels' kwam wist ik - afgezien van vogels - niks van de natuur. Ik was een luie natuurbeminner. Vogels behoren tot dat gedeelte van de natuur waar je niet naar toe hoeft. Met een beetje moeite komen ze vanzelf. Ook daar heb ik een versje over gemaakt. Het heet 'Stadsmens':

*Je moet altijd de natuur in,
ze komt nooit eens naar je toe,
pinda's rijgen, kruimels strooien
is het liefste wat ik doe.*

Door 'Vroege Vogels' heb ik drie dingen ontdekt: de natuur, klassieke muziek en mijn vermogen om iedere

week een vers te schrijven. De natuur was nieuw. Toen ik nog met mijn cabaretgroep optrad, hadden we het bijna nooit over 'natuur'. De keren dat we het noemden, werd het afgezeken. Ik heb ooit een lofzang op de lente geschreven. Het ging maar door over de nestjes, de vogeltjes, de krokusjes en de narcisjes, de boer op de akker. Tot je er beroerd van werd. En dan nog eens hetzelfde over de zomer.

Door 'Vroege Vogels' ben ik meer naar de natuur gaan kijken. Als Carla en Joost (Carla van Lingen en Joost Huizing, red.) er niet zijn, moet ik de eindregie doen. Dat betekent dat ik me behoorlijk moet inlezen. Het moment om bepaalde gektes bot te vieren, zoals bijvoorbeeld die wat betreft rare inheemse zoogdieren. Neem nou de hamster en de beverrat die we in het wild hebben, of de wasbeer. Ik blijf echter een verbale genietster. Als ik een koekoek zie, wat niet zo vaak gebeurt, begint mijn geest de hele levenscyclus van zo'n dier met al zijn trucs af te spelen.

Wederhoor

We doen bij 'Vroege Vogels' niet aan wederhoor. Ik wil niet van iemand horen waarom heel Brabant naar mest geurt. Dat weet ik: omdat er te veel varkens zijn. Net als jagers, die hoeven we in het programma ook niet te hebben. Ik ben altijd een beetje cabaretier gebleven en die heeft een gezonde voorraad zwarte schapen, een aantal dingen waar je standaard tegen bent: militarisme, het koningshuis, hiërarchie. In Nederland wint de natuur niet vaak. De Markerwaard droogleggen, dat is niet doorgeslagen. Als het gaat om gas uit de Waddenzee, treinverbindingen, de uitbreiding van luchthavens of om woonwijken bij Pampus loopt het niet goed af. Daarom blijf ik strijden, maar wel zo dat het beluisterbaar blijft. Ook al word ik kwaad, ik houd er rekening mee dat het zondagmorgen vroeg is. Mensen luisteren horizontaal. Je moet de tijd nemen, helder zijn en niet te prekerig. Dus niet: 'Zo is het. Nu maar doen. Gaat heen en vermenigvuldigt u...'

Inspiratie

Ik stop ermee als het me niet meer inspireert. Tot mijn genoegen kan ik zeggen dat er nog heel wat valt te plukken. De wereld van de natuur is zo overstelpend ruim en breed; ik ben er nog lang niet mee klaar. Dat verbaast me. Het cabaret was op een gegeven moment op. Dat had met leeftijd te maken en met de gelijkgezindheid van de mensen met wie ik het deed. Voor wat betreft 'Vroege Vogels' ben ik mijn oude credo trouw gebleven. Het hoogste dat je kunt bereiken is iets maken wat waar en leuk tegelijk is. Denk aan die jachtact van Van Kooten en De Bie. Daar valt niet aan te twijfelen. Er zijn te veel jagers, dus die moeten afgeschoten worden. Wat gebeurt ermee? Die gaan de pan in. Waar èn leuk! De laatste tijd ben ik wat sentimenteler. Naarmate ik ouder word, schrijf ik stemmiger verzen. Het komt recht uit mijn hart. Een cabaretier heeft wel een mening maar die gaat kronkelwegen aan. Hij scheidt zich bijvoorbeeld een tegenfiguur. Je komt er nooit achter of hij het zelf heeft meegemaakt. Nu draag ik het rechtstreeks uit, ik relatieveer het minder. Er valt zelfs weleens een traan op het papier. Maar ik probeer het leuk te houden. Pessimisme heeft zo makkelijk gelijk. Ik ben laatst met Novib naar Senegal geweest. Dan kom je helemaal kapotgeslagen terug. Al die armoede, gebreken, verminingen. Dat is het gelijk van het pessimisme. Daar moet ik iets tegenover zetten.

Uitstervende kaste

Een van mijn speerpunten is de jacht. Als 'De Nederlandse Jager' op de redactie binnenkomt, neem ik hem meteen door. Af en toe moet ik verschrikkelijk lachen. Om advertentieteksten zoals: 'eenzame jager zoekt hert om af te schieten'. 'Ach, wat zielig', roepen wij dan. En vervolgens begin ik me weer op te vreten om die gluispeurige hoofdartikelen waarin staat dat het allemaal zo erg niet is. Volstrekt in strijd met de advertenties achterin:

*Kom schieten in Polen,
kom schieten in 't wild,
kom olifanten omleggen
en giraffen als u wilt.*

Zebra's, edelherten, je kan het zo gek niet bedenken. Betalen doe je per kilo. Gelukkig zijn de jagers bang gemaakt en teruggedrongen. Al kennen ze hun plaats nog steeds niet. Neem nou zo'n jager die schoolklassen bezoekt met geweer, trofeeën en een getrainde hond. Indoctrinatie. En dan erken ik nog een orde in de dingen, want ik eet vlees. Ik vind dat je je met vlees mag voeden, maar dat geklungel en die hovaardij waarmee de jacht gepaard gaat... Het zijn verkeerde mensen die zich ermee bezig houden. Ik koester de stille hoop dat het een uitstervende kaste is, dat de enige aanwas bestaat uit nieuwe boefjes, zoals Willem Alexander. Dat is een potentieel boefje. Voor de anekdotische aanhangers van de monarchie is die jongen een goudmijn. Een echte deugniet. Maar deugnieten zijn voor het hedendaags bestel niet meer tolerabel. De laatste echte boef is prins Bernhard en daar moesten we het maar bij laten.

NAAR EEN VERANTWOORD FAUNABEHEER ...

Jarenlang hebben wij ons verbaasd over de hoeveelheid aandacht die 'het milieu' kreeg, zeker als dat vergeleken wordt met de aandacht voor onze omgang met de natuur. Terwijl veel organisaties en politieke partijen zich in naam om beide bekommeren, was er in de praktijk alleen geld om allerlei vormen van milieuverontreiniging te bestrijden. 'Milieu' is bijna synoniem geworden voor alles wat vies is. Kennelijk vormt dat voor veel mensen een meer directe bedreiging dan de aantasting van de natuur zelf. Hoe nauw natuur en milieu met elkaar verbonden zijn ontgaat velen. Maar er is iets aan het veranderen. De achterstand die de natuur had wordt in rap tempo ingelopen. Natuurorganisaties zijn uitgegroeid tot de grootste clubs in ons land en de aandacht die zij in de media krijgen is bijna onbeperkt. Natuur is big business geworden. Steeds meer mensen houden zich op de één of andere manier met de natuur bezig, meestal slechts met een heel klein stukje van die natuur. Behalve de vanouds bekende beschermers van weidevogels en zeehondjes, zijn er bijvoorbeeld speciale clubs ontstaan voor vlinders, padden, dassen, otters en roofvogels. Op zich is daar niets mis mee, maar er schuilt een addertje onder het gras. Niet voor niets roepen jagers en vissers om het hardst dat ook zij echte natuurbeschermers zijn. Van oudsher zijn zij gewend precies datgene te doen, dat zij in het belang achten van hun favoriete soorten. Het terrein optimaal inrichten voor hun 'doelsoorten', predatoren bestrijden, bijvoeren en uitzetten van 'vers bloed'. Het gevaar is levensgroot, dat veel van de bovengenoemde natuurliefhebbers zich steeds meer aangetrokken zullen voelen tot de praktijken van jagers en vissers. De eerste bewijzen zijn er al langer. Vlinders, amfibieën en reptielen zijn al - legaal of illegaal - uitgezet, het WNF kan nauwelijks wachten op de komst van de zeearend en onder Weidevogelbeschermers wordt de roep om predatoren - soms zelfs de wettelijk beschermde roofvogels - te bestrijden steeds sterker. Jagers, boeren en vissers slaan dit met veel genoegen gade. Eindelijk bondgenoten onder de natuurbeschermers, zij hadden toch altijd al gezegd dat je de natuur niet aan zijn lot over kan laten? Grote organisaties pakken het groot-scheepser aan. Zij maken 'nieuwe natuur'. Een beter bewijs voor de beheersbaarheid van de natuur door de mens is nauwelijks te bedenken. Grotere onzin ook niet. Natuurlijk, laat een geblinddoekte man met een bulldozer in een willekeurig gebied los en na enige tijd zijn er voor de 'specialisten' interessante soorten te vinden. Maar de echt belangrijke en in ons land zeer zeldzame gebieden hebben er honderden jaren of nog langer over gedaan om te worden wat ze nu zijn. Een oerbos kan niet even nagemaakt worden. Nieuwe natuur betekent

meer van het zelfde, de echte 'kwaliteitsnatuur' holt nog steeds achteruit. Alleen in zeer dynamische milieus kunnen wij voor vervanging of uitbreiding zorgen. Door deze ontwikkelingen worden de kansen voor een zorgvuldig beleid alleen maar kleiner. Meer aandacht voor onderdeeljes betekent minder aandacht voor het grote geheel. Niet gehinderd door overzicht verdedigen de vaak toch al niet zo erg deskundige specialisten alleen hun eigen belangen. En de overheid trekt zich terug. Geeft de verantwoording voor het beleid graag in handen van deze 'specialisten'. Tuinieren in de natuur, dat is wat jagers, vissers en boeren altijd al deden en wat bij een toenemend aantal natuurliefhebbers weerklank vindt. Geen wonder dat overheden zo weglopen met 'agrarisch natuurbeheer'. Een grotere contradictie is nauwelijks denkbaar. Over de definitie van natuur bestaat altijd veel verwarring. Laten we daarom het volgende afspreken: natuur, dat is alles waar de mens de laatste vijf jaar niet met z'n fikken aan heeft gezeten.

Harm Niesen

In het kort

JAARVERGADERING

Bij het te perse gaan van deze Argus bereikte de redactie het bericht dat er een datum is vastgesteld voor de Jaarvergadering van SKF. Noteert u deze datum alvast in uw agenda: Zaterdag 11 oktober 1997. De jaarvergadering zal plaats gaan vinden in de 'Dukdalf Goote' in Brielle, Zuid Holland. Verder mag nog verklapt worden dat er een excursie zal plaatsvinden op de Maasvlakte. Nadere informatie van de organisatoren van de dag volgt zo spoedig mogelijk!

MELDPUNT FAUNA- EN HUISDIEREN- BESCHERMING

Enige tijd geleden kwam Nijkerk op een negatieve manier in de publiciteit. Artikelen in diverse landelijke en regionale kranten meldden de mysterieuze verdwijning van veel Nijkerkse katten. Jagers bleken het gemunt hebben op deze huisdieren omdat ze, als vermeend verwilderde dieren, schade zouden toebrengen aan de vogelsstand! En dat was nog niet alles. De Nijkerkse jagers strooiden rijkelijk negatieve praatjes rond over andere diersoorten, die ze op hun dodenlijst hebben staan, zoals vossen, kraaien en eksters. En als klap op de vuurpijl bleken ze zich ook nog schuldig te maken aan het bejagen van ganzen buiten het jachtseizoen. Een aantal inwoners van Nijkerk is de praktijken van de jagers zó beu, dat ze besloten hebben een groep op te

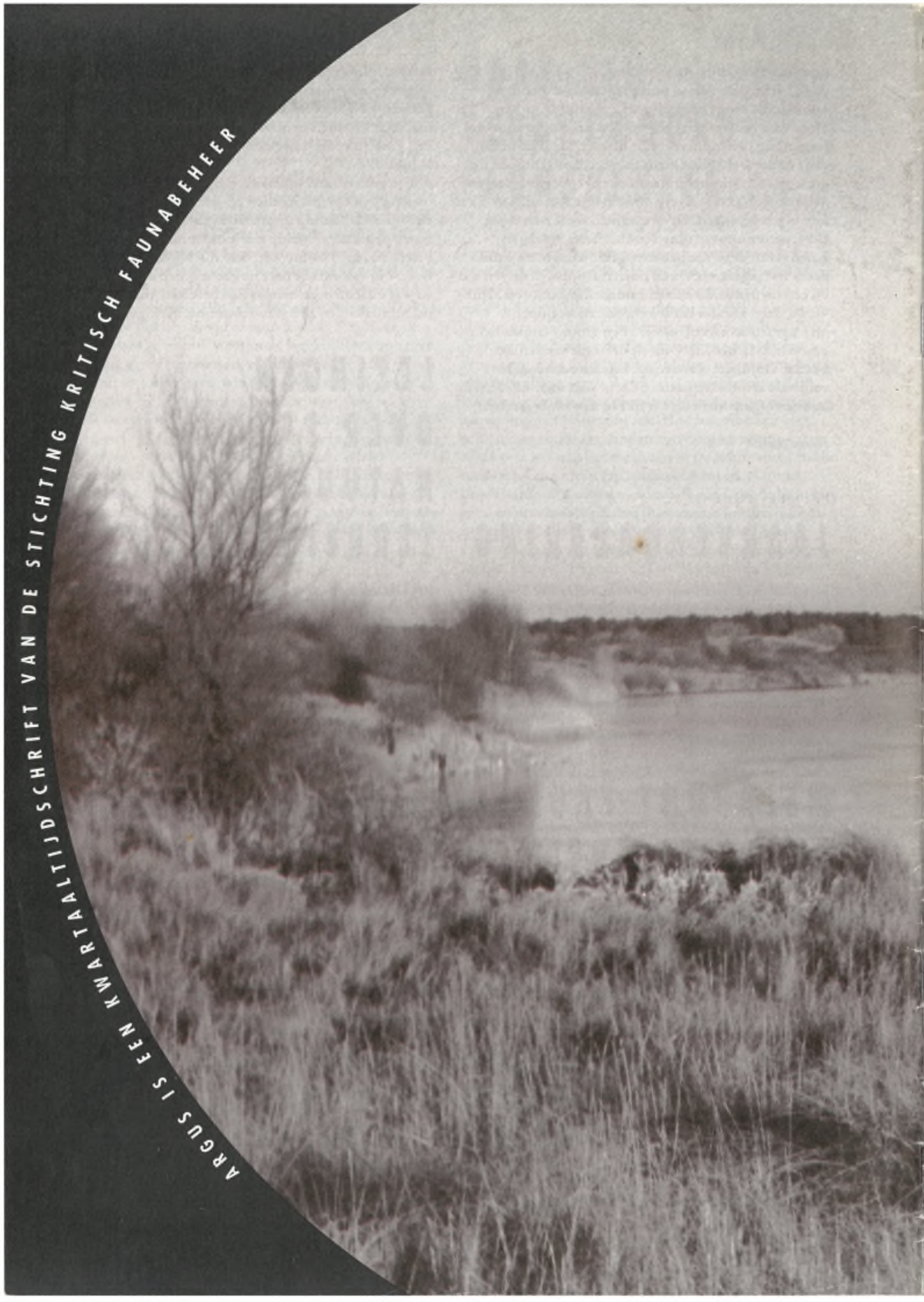
richten, die tegenwicht wil bieden tegen de jagersterreur. De groep wil misstanden in de buurt aankaarten bij de gemeente Nijkerk en de plaatselijke politie en zich ook met haar klachten richten tot de politiek in Den Haag. Een goed idee dat ook elders in ons land navolging behoeft.

Alle inwoners van Nijkerk en omgeving worden opgeroepen om misstanden op het gebied van jacht of dieren mishandeling te melden bij het onlangs door de groep opgerichte 'Meldpunt voor Fauna en Huisdierenbescherming', Postbus 88, 3860 AB Nijkerk. Ook voor informatie over hoe zo'n groep wordt opgezet en wat men op deze manier kan bereiken kunnen belangstellenden zich wenden tot het Meldpunt.

LEZINGEN OVER FAUNA EN NATUURLIJK TERREINBEHEER

Regelmatig komen er bij het secretariaat van de Stichting Kritisch Faunabeheer verzoeken binnen voor lezingen, dia-voorstellingen, lessen, enz. Helaas is het niet altijd mogelijk om mensen beschikbaar te hebben om aan dergelijke verzoeken te voldoen. Langzaam maar zeker echter vinden we steeds meer medewerkers bereid om voor de Stichting een presentatie te verzorgen. Eén van deze medewerkers is Jan Knupker uit Arnhem. Jan is al een oud-gediende van de stichting. Hij heeft veel ervaring op het gebied van natuurlijk terreinbeheer, zowel wat betreft het omgaan met de vegetatie als met de fauna. Hij is jarenlang actief geweest bij Natuurmonumenten en ook bij Vogelbescherming Nederland heeft hij zijn sporen meer dan verdiend. Jan's lezingen zijn geënt op het principe van het 'niet-ingrijpen door de mens' in de ontwikkeling van (natuur)gebieden. In zijn optiek geldt dat niet alleen voor de bomen en planten in bosgebieden, waar deze opvatting bij het terreinbeheer steeds meer post vat, maar zeker ook voor het dierenleven. En vanzelfsprekend neemt hij u ook mee naar andere biotopen! Zijn ideeën daarover wil hij graag met u delen. Visueel bijgestaan door een boeiende dia-serie, vertelt Jan belangstellenden graag zijn verhaal, compleet met anekdotes en ervaringen uit zijn lange periode als veldwerker. Zijn presenties houdt Jan bij voorkeur in het midden van het land.

Heeft u belangstelling voor een (dia)lezing en/of een discussie over écht natuurlijk terreinbeheer, laat het ons dan weten via het secretariaat van de Stichting Kritisch Faunabeheer. Het telefoonnummer is: (020) 641 07 98 in Amstelveen. Schrijven of faxen mag ook. Het adres is: Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, faxnummer (020) 647 37 00.

ARGUS IS EEN KWARTAALTIJDSCHRIFT VAN DE STICHTING KRITISCH FAUNABEHEER